

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ Pre-experimental research โดยใช้กลุ่มตัวอย่างหนึ่งกลุ่ม แต่ทำการวัดซ้ำ 4 ครั้ง ตามช่วงเวลาที่กำหนด (One group repeated measures) โดยทำการวัดก่อนการทดลอง 2 ครั้ง ห่างกัน 4 สัปดาห์และหลังการทดลอง 2 ครั้งห่างกัน 4 สัปดาห์ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มต่อการลดความวิตกกังวลของผู้สูงอายุ และเปรียบเทียบความวิตกกังวลของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา ก่อนและหลังได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่พักอาศัยในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุวาระวศ ๑. พระนครศรีอยุธยา ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด วิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ และการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ ผลการวิจัยนำเสนอตามลำดับนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ตารางที่ 1)

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความวิตกกังวลของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการทดลอง 2 ครั้ง และหลังการทดลอง 2 ครั้ง (ตารางที่ 2-3)

ตอนที่ 3 ข้อมูลจากการอภิปรายของผู้สูงอายุภายหลังจากการปฏิบัติกิจกรรม และการสัมภาษณ์ความรู้สึกของผู้สูงอายุจากการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม อายุ เพศ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม อายุ เพศ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n= 29)	ร้อยละ
อายุ ($\bar{x}$ = 73.48, SD =6.05, Min= 62, Max= 88)		
60-69 ปี	7	24.1
70-79 ปี	16	55.2
80 ปีขึ้นไป	6	20.7
เพศ		
หญิง	21	72.4
ชาย	8	27.6
สถานภาพการสมรส		
หม้าย	14	48.3
โสด	7	24.1
แยก	5	17.2
คู่	2	6.9
หย่า	1	3.4
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	17	58.6
สูงกว่าประถมศึกษา	8	27.6
ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	13.8
ศาสนา		
พุทธ	29	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 70.33 ปี โดยมีอายุต่ำสุด คือ 62 ปี และมีอายุสูงสุด 88 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 70-79 ปี มีจำนวน 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.2 เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 72.4 มีสถานภาพสมรสส่วนใหญ่เป็นหม้ายจำนวน 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.8 รองมาคือ โสด มีจำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.1 และน้อยที่สุดคือหย่า มีจำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดคือมีจำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.6 รองลงมาอยู่ในระดับที่สูงกว่าประถมศึกษา มีจำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.6 และน้อยที่สุดคือ ไม่ได้รับการศึกษามีจำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.8 ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 100

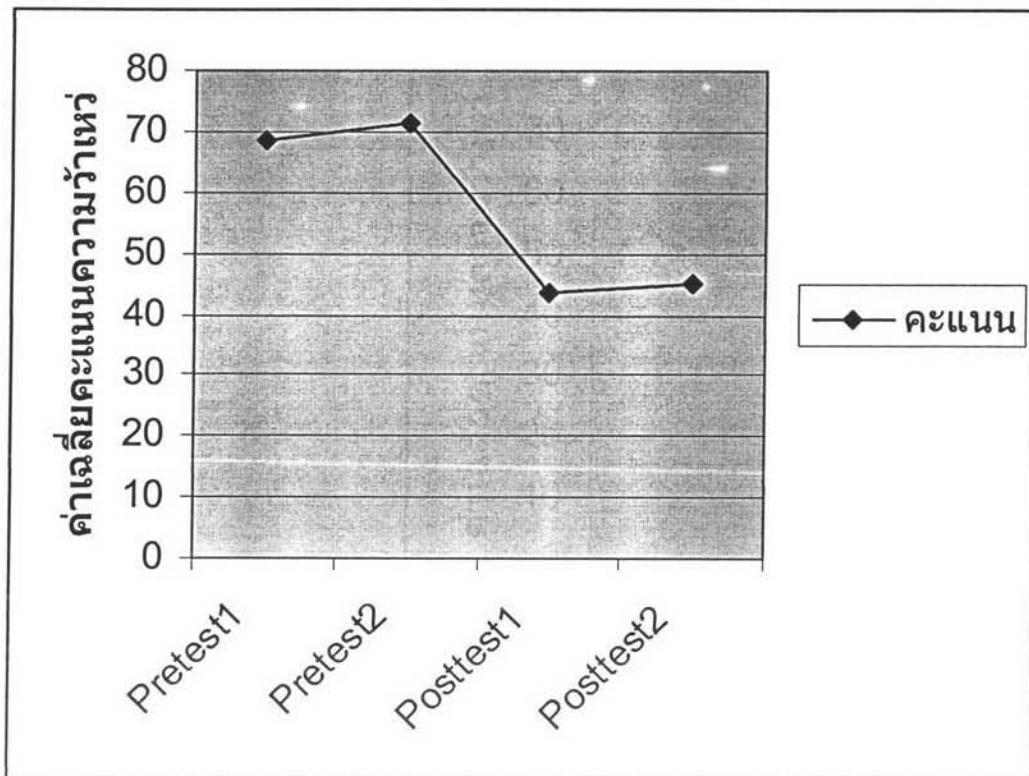
ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหวของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการทดลอง 2 ครั้ง และหลังการทดลอง 2 ครั้ง (ตารางที่ 2-3)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหวจากแบบวัดความจำเหวของกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง 2 ครั้ง และหลังการทดลอง 2 ครั้ง

คะแนนความจำเหว	Mean	Standard deviation	F-test	P-value
ครั้งที่ 1 ก่อนการทดลอง	68.72	8.48	258.08	.000
ครั้งที่ 2 ก่อนการทดลอง	71.17	7.67		
ครั้งที่ 1 หลังการทดลอง	43.76	3.82		
ครั้งที่ 2 หลังการทดลอง	45.03	3.26		

* $p < .001$

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 29 คน พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหวก่อนการทดลองครั้งที่ 1 เท่ากับ 68.72 คะแนน ค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหวก่อนการทดลองครั้งที่ 2 เท่ากับ 71.17 คะแนน ค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหวหลังการทดลองครั้งที่ 1 เท่ากับ 43.76 คะแนน และค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหวหลังการทดลองครั้งที่ 2 เท่ากับ 45.03 คะแนน เมื่อนำค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหวทั้ง 4 ครั้ง มาเปรียบเทียบกันโดยใช้สถิติทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures ANOVA) พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างน้อย 1 คู่

ภาพที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความว่าห่วยก่อนการทดลองครั้งที่ 1 ก่อนการทดลองครั้งที่ 2 หลังการทดลองครั้งที่ 1 และหลังการทดลองครั้งที่ 2

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหวของกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนการทดลองครั้งที่ 1 ก่อนการทดลองครั้งที่ 2 หลังการทดลองครั้งที่ 1 และหลังการทดลองครั้งที่ 2 โดยการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Pairwise comparison)

คะแนนความจำเหว	Mean different			
	Pretest1 (P-value)	Pretest2 (P-value)	Posttest1 (P-value)	Posttest2 (P-value)
ครั้งที่ 1 ก่อนการทดลอง (Pretest1)		-2.45 (.818)	24.97(*) (.000)	23.69(*) (.000)
ครั้งที่ 2 ก่อนการทดลอง (Pretest2)	2.45 (.818)		27.41(*) (.000)	26.14(*) (.000)
ครั้งที่ 1 หลังการทดลอง (Posttest1)	-24.97(*) (.000)	-27.41(*) (.000)		-1.28 (.679)
ครั้งที่ 2 หลังการทดลอง (Posttest2)	-23.69(*) (.000)	-26.14(*) (.000)	1.28 (.679)	

* $p < .001$

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 29 คน โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหว่ของกลุ่มตัวอย่างระหว่าง ก่อนการทดลองครั้งที่ 1 ก่อนการทดลองครั้งที่ 2 หลังการทดลองครั้งที่ 1 และหลังการทดลองครั้งที่ 2 โดยการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Pairwise comparison) และเนื่องจากข้อมูลระหว่างกลุ่มมีความแปรปรวนไม่เท่ากัน จึงใช้ทดสอบด้วยสถิติ Dunnett's T3 test ที่ระดับนัยสำคัญ .05 พบว่า

1. ค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหว่หลังการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มลดลงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรายคู่ (Pairwise comparison) ระหว่างค่าเฉลี่ยความจำเหว่ก่อนการทดลองครั้งที่ 2 และหลังการทดลองครั้งที่ 1

2. ค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหว่ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มครั้งที่ 1 และก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มครั้งที่ 2 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ทั้งนี้หากพิจารณาค่าความแตกต่างของคะแนน พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความจำเหว่ก่อนการทดลองครั้งที่ 1 มีค่าต่ำกว่าก่อนการทดลองครั้งที่ 2

3. ค่าเฉลี่ยคะแนนความจำเหว่หลังการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มครั้งที่ 1 และหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มครั้งที่ 2 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ทั้งนี้หากพิจารณาค่าความแตกต่างของคะแนน พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความจำเหว่หลังการทดลองครั้งที่ 1 มีค่าต่ำกว่าหลังการทดลองครั้งที่ 2

ตอนที่ 5 ข้อมูลจากการอภิปรายของผู้สูงอายุภายหลังการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม และการสัมภาษณ์ความรู้สึกของผู้สูงอายุจากการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม

จากการอภิปรายกลุ่มของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา หลังจากปฏิบัติกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มแต่ละครั้ง ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมศิลปะดังนี้ กิจกรรม "ทำความรู้จัก" การวาดภาพเพื่อทำความรู้จักอุปกรณ์และสร้างความคุ้นเคยกับสมาชิกในกลุ่ม กิจกรรม "กระดาษน้อยแสนสวย" (ระบายสี) กิจกรรม "ลวดลายสายใย" (ปะติดเศษวัสดุบนชิ้นงาน) กิจกรรม "ปั้นดินน้ำมันตามแม่แบบ" กิจกรรม "ปั้นดินน้ำมันอย่างอิสระ" กิจกรรม "ภาพพิมพ์จากเศษวัสดุทางธรรมชาติ" กิจกรรม "ประดิษฐ์การ์ดอวยพร" กิจกรรม "โมบาย 1" กิจกรรม "โมบาย 2" กิจกรรม "ประดิษฐ์กรอบรูป"

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรม แสดงความรู้สึกหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม โดยผู้สูงอายุได้กล่าวว่า ในระยะแรกของการปฏิบัติกิจกรรมมีความรู้สึกไม่มั่นใจว่าจะปฏิบัติกิจกรรมได้ แต่เมื่อปฏิบัติกิจกรรมได้แล้วผู้สูงอายุรู้สึก ภาคภูมิใจ รู้สึกว่ากิจกรรมไม่ยาก และเกิดความรู้สึกดีกับตนเอง ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมผู้สูงอายุได้ย้อนรำลึกความหลัง ได้แสดงออกถึงสิ่งที่ตนเองคุ้นเคย สิ่งที่ตนเองต้องการ ภายหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเพิ่มขึ้น ได้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆให้กับชีวิต และกิจกรรมมีประโยชน์ต่อสุขภาพด้านร่างกาย คือ เป็นการบริหารมือ ข้อมือ และสร้างความรู้สึกสดชื่น กระฉับกระเฉง อีกทั้งทำให้เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้ คือ

1. ความรู้สึกในระยะแรกของการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม ผู้สูงอายุที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมได้กล่าวถึง ความรู้สึกในระยะเริ่มแรกของการปฏิบัติกิจกรรม คือมีความรู้สึกไม่มั่นใจว่าจะปฏิบัติกิจกรรมได้แต่เมื่อปฏิบัติกิจกรรมได้แล้วผู้สูงอายุจะเกิดรู้สึกภาคภูมิใจ รู้สึกว่ากิจกรรมไม่ยาก และเกิดความรู้สึกดีกับตนเอง ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังต่อไปนี้

“...ช่วงแรกกังวลกลัวทำไม่ได้ คิดว่าเราจะทำได้หรือเปล่า แต่พอทำๆไปรู้สึกดีขึ้นเรื่อยๆ เกิดความรู้สึกอยากทำโน่นทำนี่ตลอด เราไม่เคยทำของแบบนี้มาก่อน เช่นเขียนภาพนี้ไม่เคยเลยจริงๆในชีวิต พอทำได้ก็อยากทำไปเรื่อยๆ...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4)

“...ไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรม ป้าเขียนหนังสือไม่ได้ ตาก็มัวมองไม่ชัดเหมือนก่อน ตอนแรกคิดว่าคงโดนคัตข้อออกแน่ๆ แต่พอได้ทำต่อรู้สึกดีใจมาก ตั้งใจทำทุกครั้งไม่เคยขาด หมอมาช่วยจับมือมาคอยช่วยทำให้เรารู้สึกมีกำลังใจ เพื่อนๆก็ดีคอยช่วยเราตลอด ผลงานเราก็เลยออกมาสวยพอกๆกับคนอื่น ทำให้เรารู้สึกว่าเราก็ยังมีความสามารถอยู่นะ...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 17)

“...ดีใจที่มีกิจกรรมมาให้ทำ เพราะเราก็อยู่เฉยๆ เบื่อๆ กิจกรรมที่ทำแรกๆก็ยาก แต่พอเราคุ่นเคยมันก็ง่ายไปเอง ทำไปมันก็เพลินดี

พอไม่ยากมันก็สนุก ทำหลายๆคนตอนแรกคิดว่าคงวุ่นวายแน่ แต่ พอคุ้นเคยกันมันก็ครึ้นเครงดี... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 18)

“...ช่วงใหม่ก็มีกังวลบ้าง แต่พอเราเข้าใจ และเริ่มคุ้นเคยกับ อาจารย์ กับเพื่อน เราก็สบายแล้ว ตั้งใจทำมันให้ดี บางกิจกรรม เราไม่ถนัดเลย อย่างตอนระบายสีกระถาง กลัวมันจะเลอะ พอ อาจารย์มาดูแล้วบอกว่าสีแห้งเร็ว หากไม่ชอบให้ทาสีทับลงไปได้ เห็นอาจารย์ทำให้ดู เราเบาใจแล้วที่นี้ ตั้งใจมากไม่วอกแวก ไม่ กลัวแล้ว เลอะได้เลอะไป พอเสร็จก็ถูกใจนะ ... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 19)

“...ช่วงแรกที่เราจะกังวลเป็นธรรมดา หลังๆก็คลายไปแล้ว ไม่ กังวลอะไร เพื่อนทำได้เราก็กทำได้ ใจเราอยู่ที่งานข้างหน้า แต่ก็มี แอบดูของเพื่อนบ้าง (หัวเราะ)... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 21)

2. ความรู้สึกในขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม พบว่าในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม ศิลปะทำให้ผู้สูงอายุได้แสดงออกถึงสิ่งที่ตนเองคุ้นเคย ได้ย้อนรำลึกความหลัง ทำให้เกิดสมาธิ มี อิศระ ได้บอกถึงสิ่งที่ตนเองต้องการ และช่วยให้ผู้สูงอายุได้แสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเอง

2.1 กิจกรรมศิลปะทำให้ผู้สูงอายุได้แสดงออกถึงสิ่งที่ตนเองคุ้นเคย ได้ย้อนรำลึก ความหลัง ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังต่อไปนี้

“...บ้านพักทอง เพราะชอบทานมาก เขาไปทำอาหารได้หลาย อย่าง ทั้งของคาว ของหวาน ของว่าง และอีกชิ้นหนึ่งที่บ้านคือ นก อีลุ่ม มันชอบอยู่ตามหนองน้ำ เป็นนกที่มีเนื้อหวานมากๆ ป้า ทำอาหารอร่อยนะ เป็นคนที่ทำมัดเม็ดนกอีลุ่มได้เด็ดสุด อยากทำ ให้ทุกคนได้ชิม แต่เดี๋ยวนี้คงหานกอีลุ่มยากแล้วละ... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2)

“...ป่าทำรูปควาย เมื่อก่อนสมัยเด็กๆ ที่บ้านมีควาย 5 ตัว แต่ที่พิเศษเพราะผูกพันกันมาตั้งแต่เด็ก ชื่อไอ้บอง เวลาจะขึ้นหลังมัน มันก็จะก้มให้ แถมมันยังเคยช่วยชีวิตเราไว้ด้วย เพราะเคยตกจากหลังมัน เชื้อมัยมันไม่ยอมขยับตัวเลย เพราะถ้ามันขยับ มันก็จะทับเราตายแน่ พอมีคนมาช่วยเราเรียบริ้วแล้วมันถึงจะขยับตัว ตอนนี้นันตายไปนานแล้วละ แต่ยังจำมันได้.. ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3)

“...ไม่เคยจับพูกันมานานมากแล้ว แต่ยังจำชื่อครุสอนศิลปะได้ แก่ใจดีมาก ชื่อครุสวงน แล้วตอนสมัยสาวๆฉันเคยไปทำงานกับนายฝรั่ง เคยเขียนสีน้ำมันด้วย แต่แค่นิดๆหน่อยๆ... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13)

“...ศิลปะเคยเรียนมาตั้งแต่สมัยเด็กๆ วันนี้เหมือนได้กลับไปเป็นเด็กอีกครั้งรู้สึกแปลกดี นึกถึงตอนไปโรงเรียนสมัยก่อน... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 15)

“...บ้านึกถึงตอนเด็กๆ เพราะเมื่อก่อนเวลาไปเลี้ยงควายที่กลางทุ่งสนุกมาก ร้องเพลงไปเลี้ยงควายไป เวลาไม่มีอะไรทำก็ไปขุดดิน เหนียวมาปั้นควายเล่น... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 16)

2.2 กิจกรรมศิลปะเป็นการระบายความรู้สึกนึกคิด โดยผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกของตนผ่านทางผลงานศิลปะได้ ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

“...ป่าทำให้กรอกอีसानยี่ห่อดอนเมือง ต้องดอนเมืองเท่านั้นถึงจะอร่อย เปรี้ยวๆ ป้าชอบกิน รู้สึกนึกอยากกิน อยู่ที่นี่นานๆถึงจะได้กินซักที ต้องฝากเขาซื้อมาให้ อาหารที่นี่ก็ดีนะค่ะ...แต่เราเลือกไม่ได้ ... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8)

“...ผลงานของป่าคือ นก เพราะใจป่าตอนนี้อยากเป็นนก อยากเป็นอิสระเหมือนนก ไปไหนก็ได้ อยู่ที่นี่ก็ดีแต่มันไม่อิสระซะทีเดียว เราก็เข้าใจนะ เพราะอยู่กับคนหมู่มาก ต้องเคารพกฎ กติกา...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

“...ป่าทำเป็นรูปกล้วยแขก 2 อัน กล้วยแขกมันทำง่าย มีขายทั่วไป แถมราคาก็ไม่แพง มีเงินแค่บาทสองบาทก็ซื้อกินได้ เราไม่ค่อยมีเงิน ซื้อกินไม่กี่ชิ้นก็อิ่มแล้ว...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13)

“...พอเจอกับภาพที่ได้วาดขึ้นมา จะเห็นได้ว่าใช้แต่สีน้ำเงิน ลุงมีเหตุผลนะ สีน้ำเงินมันดูเข้มแข็งดี บางครั้งอยู่ที่นี้เราก็ต้องเข้มแข็ง เราต้องอยู่ได้ด้วยตนเอง...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 25)

2.3 กิจกรรมศิลปะทำให้เกิดสมาธิและรู้สึกมีอิสระในขณะที่ปฏิบัติ ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังต่อไปนี้

“...วันนี้ป่า รู้สึกจิตใจสงบ ผลงานก็เลยออกมาสวย สงสัยว่าเพราะตอนที่เรามา เราตั้งใจทุ่มเทกับมัน ... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8)

“...กิจกรรมวันนี้ไม่ยากไม่ง่าย แต่เราก็ทำได้ คิดลวดลายไปเรื่อยๆ ถ้าไม่ถูกใจก็รี้อทำใหม่ รู้สึกอิสระดี เราสามารถตกแต่งได้ตามใจชอบ...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12)

“...เวลาทำงานรู้สึกเวลาผ่านไปโดยไม่รู้ตัว เรา รู้สึกมีสมาธิ เพราะใจมันจดจ่ออยู่กับงานข้างหน้า คิดแต่ว่าจะทำอย่างไรให้ออกมาสวย ออกมาดูดี เวลาผ่านไปเร็วมากจริงๆ...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 15)

3. ความรู้สึกของผู้สูงอายุภายหลังปฏิบัติกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม ภายหลังจากปฏิบัติกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่าเพิ่มขึ้น เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ให้กับชีวิต และกิจกรรมศิลปะมีประโยชน์ต่อสุขภาพด้านร่างกาย คือ เป็นการบริหารมือ ข้อมือ และสร้างความรู้สึกสดชื่น กระฉับกระเฉง อีกทั้งทำให้เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

3.1 กิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มทำให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม มีความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่าเพิ่มขึ้น คือการรับรู้ความสามารถของตนเอง เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง และมีความคิดเชิงบวกต่อตนเอง ดังตัวอย่างคำกล่าวจากการอภิปรายดังนี้

“...ปลื้มใจ และภาคภูมิใจมากที่เราทำงานแบบนี้ได้ ปกติเคยแต่ทำนามาค่อนชีวิต ทำงานฝีมือแบบนี้ได้ เราก็รู้สึกปลื้มใจจนบอกไม่ถูก”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3)

“...ช่วงแรกคิดว่าเราจะเป็นภาระคนอื่นหรือเปล่า อายุจะ 90 แล้วกลัวจะทำไม่ได้ แต่พอมาทำหลายๆคนก็เพลินดี ทำไม่ได้ก็มีคนมาช่วยดูให้ แต่ก็พยายามทำให้ได้ตามเพื่อน ผลงานออกมาเรารู้สึกภูมิใจทุกชิ้น เพราะเราทำมันมากับมือ ในชีวิตไม่ค่อยได้ทำอะไรแบบนี้มาก่อน... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5)

“...เวลาทำกิจกรรมเราจะตั้งใจมาก อยากทำออกมาให้ดี ให้สวยสุด สุดกำลังของเรา แต่ไม่เครียดหรอกนะค่ะ สบายๆ เราไม่วอกแวกเลย พอทำเสร็จ เราถือกลับไปมีแต่คนชม เราก็ปลื้มใจที่นี้ เพราะมันเป็นฝีมือเราล้วนๆ... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12)

“...ที่แรกคิดไม่ออกว่าจะทำอะไร แต่แปลกดีนะในที่สุดก็ทำรูปบ้าน เพราะเราเป็นช่างปลูกบ้านมาก่อนชีวิต อยู่ที่นี่ก็เป็นช่างนะ อะไรๆก็ช่วยซ่อมให้เขาหมด ตอนนี่ไม่ค่อยเหมือนเก่าแล้ว สายตามันไม่ค่อยดีแต่ยังพอทำได้ ดีใจที่เรายังมีวิชาติดตัว... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 23)

3.2 กิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มทำให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ตนเองมีสุขภาพที่ดีขึ้น สดชื่น และกระฉับกระเฉงขึ้น สามารถใช้มือทำงานได้ดีขึ้น อาการข้อยึดเกร็งของนิ้วมือทุเลาลง ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังต่อไปนี้

“...วันนี้ไม่ค่อยสบายเป็นหวัด นอนมาสองวันแล้ว มีนหัวไปหมด ตอนแรกคิดว่าวันนี้จะไม่มา แต่ขี้เกียจนอน พอมาทำตวงนี้ ผลงานออกมาถูกใจ รู้สึกหายมีนหัวเลย สดชื่น กระฉับกระเฉง ขึ้นมาก ... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7)

“...ช่วงที่นิ้วตึงน้ำมันแข็งๆ มันได้ออกแรงจริงๆนะ บริหารมือ บริหารข้อ นวดไปเรื่อยๆ เพลินๆ ไม่เหนื่อยอะไร... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8)

“...เมื่อก่อนป้าเป็นโรคนิ้วล็อค เป็นอยู่ตั้งนาน ไปหาหมอ หมอ เขาก็ให้ป้ามานวดดินน้ำมัน ทุกวันนี้ก็ยังทำอยู่ พอว่างๆเราก็เอามา นวด ไม่น่าเชื่อว่ามันช่วยได้จริงๆ... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 15)

“...ผมมีปัญหาข้อนิ้วไม่ดี ตอนแรกคิดว่าจะทำงานได้ม๊ยะ แต่พอ ทำไปเรื่อยๆ มันก็คลายลงเยอะ รู้สึกข้อมันไม่ยึดเหมือนเมื่อก่อน ผมเอาดินน้ำมันที่หมอให้มานั่งนวดหน้าบ้านทุกเช้า จนเพื่อนมัน สงสัยว่านั่งทำอะไร ... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 22)

3.3 กิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มทำให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น เข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังต่อไปนี้

“...ชอบที่ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยกันนึกช่วยกันคิด ผลงานที่ ออกมาก็เลียดที่ดีเดียว เชื่อมั้ยเพื่อนในกลุ่มบางคนเคยเห็นหน้ากัน แต่ไม่เคยคุยกันเลย มาทำแบบนี้หลายวันก็คุ้นเคยกันดี... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10)

“...ปกติเป็นคนชอบทำการฝีมืออยู่แล้ว เพราะเราเคยเป็นช่างเย็บเสื้ออยู่ที่กรุงเทพฯ มาก่อน เราไม่รู้สีกังวลอะไร โดยส่วนตัวไม่ชอบวุ่นวายกับใคร ชี้อาชีพ เราเลยไม่ค่อยมีเพื่อน แต่พอมาทำกิจกรรม ทำไปแล้วมันก็สนุกนะ เพื่อนก็ดีกับเรา หมอก็ดี อาหารก็ดี เราเลยรู้สึกมีความสุข รอมาร่วมกิจกรรมทุกอาทิตย์ไม่เคยขาด ชอบทุกกิจกรรมเลย ... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

“...เพื่อนคอยช่วยเหลือเราตลอด ทำให้ผลงานเราออกมาสวย เหมือนคนอื่นเขา เรารู้สึกซึ่งใจเพราะไม่เคยสนิทกันมาก่อน แต่ก็พยายามช่วยตัวเองให้มากที่สุด... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 17)

“...ปกติไม่ค่อยได้เข้าร่วมทำกิจกรรม เพราะชอบอยู่คนเดียว แต่พอมาทำงานกันหลายคน ได้ดูแบบจากงานของคนอื่นบ้าง ไม่มีใครหวง เขาช่วยเรา เราก็ช่วยเขาบ้างผลัดกัน... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 22)

“...เหตุผลที่ผมเลือกรูปหมู่มาใส่กรอบรูป เพราะเราได้เห็นตัวเองอยู่ในในกลุ่มเพื่อนๆ อ้อ...มีหมอด้วย ดีใจเพราะปกติผมมีเพื่อนแค่สองสามคน... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 25)

3.4 กิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มทำให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ มีความรู้สึกสนุกสนานและเพลิดเพลิน เกิดความสุขในชีวิต และได้เรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ที่แปลกใหม่ซึ่งตนไม่เคยประสบมาก่อน ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ต่อไปนี้

“...รู้สึกสนุกมากกับการปั้นดินน้ำมัน ตอนดินแข็งๆ คิดว่าต้องใช้เวลานานแน่ๆ กว่ามันจะนิ่ม แต่พอทำไปเรื่อยๆ คุยไปนวดไป เบื่อก็เลยเราก็ทำให้นิ่มได้ หลังจากนั้นจะทำอะไรปั้นอะไร ก็สบายแล้ว... ”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4)

“...ถึงแม้ว่าป้าไม่ได้เรียนหนังสือ เขียนก็ไม่ได้ แต่ป้าก็ตั้งใจว่าจะกลับไปหัดเขียน ชื่อ นามสกุล ของตนเองให้ได้ ครั้งต่อไปคุณหมอมจะได้ไม่ต้องมาจับมือป้าเขียนแล้วค่ะ...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 17)

“...วันนี้ผมได้รู้ว่าแม่มีสี่อะไรบ้าง ได้รู้จักการผสมสี ผมไม่เคยรู้มาก่อนเลย มันเป็นความรู้ใหม่จริงๆนะ...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 26)

“...ช่วงแรกยอมรับว่าอึดอัดพอสมควร แต่พอเราดูคนอื่นทำเราก็คิดว่าคนอื่นก็คงเหมือนกัน ทำไปสักพักเราจะรู้เองว่าเราผ่อนคลายลง มันคงเพลินๆไปตามเพื่อน ไม่อึดอัดแล้ว รู้สึกสนุกสนานกับงานแล้วล่ะทีนี้ เราว่าเรามีความสุขนะ ผลงานมันก็ออกมาทีละทีขึ้น...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 28)

จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในช่วงแรกของการทำกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม มีความรู้สึกอึดอัด และมีความวิตกกังวลต่อกิจกรรมเนื่องจากเป็นสิ่งที่ตนเองไม่คุ้นเคย แต่เมื่อเข้าสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ การได้ดูการสาธิตขั้นตอนต่างๆของการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้รู้สึกว่ากิจกรรมไม่ซับซ้อนก็จะรู้สึกผ่อนคลายลง อีกทั้งการได้ทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นๆทำให้เกิดความมั่นใจ คิดว่า “คนอื่นทำได้เราก็ต้องทำได้” หรือการได้ดูรูปแบบงานของคนอื่นๆในกลุ่ม ก็ทำให้ผู้สูงอายุกลับมาพัฒนาผลงานของตนให้ดีขึ้นได้ การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ในชีวิต ผู้สูงอายุมองว่าเป็นประสบการณ์ที่ดี เนื่องจากทำให้ไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย แต่มีข้อแม้ว่าสิ่งแปลกใหม่นั้นต้องไม่ยากจนเกินไป หรือหากกิจกรรมนั้นตนเองไม่ถนัดก็ควรมีคนคอยดูแล ให้ความช่วยเหลือในระหว่างการทำกิจกรรม การกำหนดตารางเวลาและสถานที่ในการทำกิจกรรมที่ชัดเจน ส่งผลดีต่อความรู้สึกของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน เนื่องจากทำให้ผู้สูงอายุรู้ว่าตนเองควรจัดสรรเวลาอย่างไร เกิดความชัดเจนและไม่รู้สึกสับสน กำหนดการที่แน่นอนทำให้ผู้สูงอายุมีความสะดวกในการจดจำ อีกทั้งผู้นำกลุ่มที่ใจเย็น ไม่รีบร้อน อธิบายขั้นตอนและสาธิตวิธีการปฏิบัติกิจกรรมอย่างชัดเจน ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรม บรรยากาศของกลุ่มที่สนุกสนานก็มีผลทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกเบื่อหน่ายและเกิดแรงจูงใจอยากมาร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มในมุมมองของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ประเมินถึงกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม โดยในวันสิ้นสุดกิจกรรมผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนเลือกกิจกรรมที่ตนเองชอบ พร้อมทั้งให้อธิบายเหตุผลที่ชื่นชอบกิจกรรมนั้น ภายหลังจากประเมินโดยการสัมภาษณ์ พบว่าผู้สูงอายุมีลำดับความชอบต่อกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม สามารถเรียงตามความชอบจากมากไปหาน้อย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ ลำดับตามความชอบของกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม

กิจกรรม	จำนวน (n= 29)	ร้อยละ
กิจกรรมโอบาย	8	27.7
ทุกกิจกรรม	7	24.1
กิจกรรมการทำกรอบรูป	6	20.8
กิจกรรมการประดิษฐ์การ์ดอวยพร	3	10.3
กิจกรรมปั้นดินน้ำมัน	2	6.9
กิจกรรมกระดาษแสนสวย (ระบายสี)	1	3.4
กิจกรรมภาพพิมพ์วัสดุธรรมชาติ	1	3.4
กิจกรรมลวดลายสายใย (ปะติดวัสดุ)	1	3.4

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความชอบต่อกิจกรรมการทำโอบายมากที่สุด คือร้อยละ 27.7 เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการทํางานร่วมกัน และได้ผลงานที่น่าประทับใจ รองมาคือกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถบอกได้ว่าชอบกิจกรรมใด เนื่องจากมีความชอบต่อกิจกรรมทุกกิจกรรม เพราะมีความหลากหลายทำให้ไม่รู้สึกรู้สึกรู้สึก และรู้สึกมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติ เพราะจะได้เจอกับสิ่งใหม่ๆที่แปลกใหม่ในชีวิต คิดเป็นร้อยละ 24.1 ลำดับต่อมาคือกิจกรรมการทำกรอบรูป กลุ่มตัวอย่างคิดว่าเป็นกิจกรรมที่น่าประทับใจมาก เนื่องจากโดยปกติผู้สูงอายุมิชอบของตนเอง ในช่วงชีวิตปัจจุบันน้อย อีกทั้งการทำกรอบรูปก็มีวิธีการปฏิบัติที่ไม่ยากและไม่ซับซ้อนจนเกินไป ผู้สูงอายุสามารถตกแต่งได้อย่างอิสระ คิดเป็นร้อยละ 20.8